

**TÜRK SPORUNDA
TEŞKİLATLANMANIN
TARİHSEL GELİŞİMİ
AÇISINDAN ANALİZİ**

**DOÇ.DR.HAKAN SUNAY
A.Ü. BESYO**

TÜRK SPOR TEŞKİLATI

■ **1. CUMHURİYET ÖNCESİ TÜRK SPOR TEŞKİLATI**

■ **2. CUMHURİYET DÖNEMİNDEN GÜNÜMÜZE KADAR TÜRK SPOR TEŞKİLATI**

1.CUMHURİYET ÖNCESİ TÜRK SPOR TEŞKİLATI (1)

- Orta Asya da yaşayan Türkler;
- *Vücut kültürüne ve spora büyük önem vermişlerdir.*
- Güreş, Binicilik, Cirit, Okçuluk, Avcılık ve Top oyununun Türklerin geleneksel sporları olduğu kabul edilmektedir.
- Bu dönemde savaş eğitime ve askeri hiyerarşiye uyum sağlamaya yönelik bir yapılanma söz konusu idi. Kurulan kurumlarda savaş eğitimi ön plandaydı.

1.CUMHURİYET ÖNCESİ TÜRK SPOR TEŞKİLATI (2)

- **SELÇUKLULARDA;**
- **ALPLİK VE YİĞİTLİK ;** *Bu Kurumlar Spor Örgütlenmesinden çok askeri bir rütbe sıralaması söz konusudur.*
- **OSMANLILARDA;**
- **TEKKE, AĞALIK(ORGANİZÖTÖRLÜK) VE HİMAYE(VAKIF) ;** *Savaş Eğitime ve Askeri Hiyerarşiye uyum sağlamaya yönelik bir yapılanma söz konusu idi.*

Güreş Tekkeleri (1)

- Osmanlı zamanında, hemen her önemli yerleşim merkezinde kurulmuş müesseselerdir.
- Amacı; güreşçi yetiştirmektir. Dolayısı ile,
- Güreş tekkeleri, spor okulu statüsündedir.
- Osmanlı döneminde kurulan bazı güreş tekkeleri;
- 1. İlk Osmanlı güreş tekkesi; 1358 Orhan Gazi zamanında kurulan “Bursa Güreşçiler Tekkesidir.”

Güreş Tekkeleri (2)

- **2. Edirne Güreşçiler Tekkesi;**
- *Orhan Gazi'nin oğlu, I.Murat Gazi tarafından Edirne'nin fethinden sonra kurulmuştur (1359-1389)*
- **3. Manisa Güreşçiler Tekkesi;**
- *II.Murat tarafından (1445) okçular tekkesi ile birlikte yaptırılmıştır.*

Güreş Tekkeleri (3)

- 4. İstanbul'daki Güreş (PEHLİVAN) Tekkelerinin en büyüğü ZEYREK YOKUŞUNDA olduğu ve 300 Pehlivanın burada **ANTRENMAN** yaptığı belirtilmiştir. Güreş tekkesi, Fatih devrinde İstanbul'un fethinden sonra kurulmuştur.
- 5. Ayrıca KONYA'DA "Güreşçiler Mahallesi" bulunmaktaydı.

Güreş Tekkeleri (4)

- 6. Bulgaristan Deli Orman bölgesinde kurulan; Demir Baba Tekkesinde (16.yüzyıl – Kanuni Sultan Süleyman dönemi) çok sayıda pehlivan yetiştirilmiştir.
- 7. Mekke, Cidde, Mısır, İskenderiye, Şam, Urfa, Halep, Maraş, Amasya, Tokat, Ankara, Kütahya, Akhisar, Gelibolu, Üsküp, İpsala, Diyarbakır, Balıkesir, Belgrat' da da Güreş tekkeleri bulunuyordu (Osmanlıda Spor Sempozyumu, 1999, s.148,149)

Güreş Tekkeleri (5)

- Osmanlıda kurulmuş bu Güreş tekkeleri, aslında bir hayat tarzının, dünya görüşünün ve spor anlayışının ortak ürünü olmuştur.
- Güreş tekkeleri güreşçilerin konakladığı ve idman yaptıkları yerler olarak bilinmektedir.
- Ayrıca, Büyük yerleşim merkezlerinde çok sporlu, çok sporcusu olan bölgelerde zamanla VAKIF yönetimine gidildiği belirtilmiştir. Tekke ve Vakıf ilişkisi Anadolu da uzun ömürlü olmuştur.

Okçu Tekkeleri (1)

- Okçuluk, avlanma, savaş (savunma-saldırı) ve spor dalı olarak **Türklerde köklü bir tarihe sahiptir.** Okçuluk, **“Kemankeşlik”** adıyla da anılırdı.
- II.Selim'den sonra savaşlarda ok ve yayın **kullanılmadığı** görülmüşse de okçuluk tekkeleri 19.yüzyıl sonuna dek devam etmiştir.
- Ok atmak için **“Ok Meydanları”** kurulmuştur.

Okçu Tekkeleri (2)

- **1. İlk bilinen ok meydanı;**
- Orhan Bey zamanında kurulmuş olup, **Bursa'dadır.**
- **2. Fetihden sonra,**
- **Edirne'ye, İstanbul'a (Ok meydanı) ve Kahire'ye** okçu tekkeleri ve meydanları açılmıştır. İstanbul'a ise birden fazla meydan yerleri kurulmuştur.

SPOR TEKKELERİNDE İKİ YAPI BULUNMAKTAYDI (1)

- **1.SPOR TEKKELERİNİN DİNSEL YAPISI;**
- *Güreşten önce dua okunur*
- *Okçular ise ok atarlarken, “Ya Hakk” diye bağırırlardı*
- *Her tekkenin bahçesinde eski pehlivanlarının türbeleri bulunur.*
- *Çırak-Ustalığa geçişte “kısbet giyme” törenlerinde duaların okunması*

SPOR TEKKELERİNDE İKİ YAPI BULUNMAKTAYDI (2)

- **2.DÜNYEVİ YAPISINDA;**
- *Şeyh – Mürit ilişkisinde öğretmen sporcu ilişkisi söz konusu idi.*
- *Mürit sporcu, Şeyh'in öğretmenin buyruğunu yerine getirirdi.*
- *Bu durumun Dünya da bir çok uygulaması bulunmaktaydı, Örneğin;*
- **Şövalyelerin senyörlerin himayesinde hareket etmeleri gibi**

TANZİMAT (YENİLEŞME HAREKETİ) İLE BİRLİKTE;

- **KULÜP MODELİ BENİMSENMİŞ**
- **OKUL PROGRAMLARINDA ; BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSLERİNİN KONMASI SAĞLANMIŞ (ÖZELLİKLE ASKERİ OKULLARDA)**
- **DAHA SONRA; ATLETİZM, BİSİKLET, YÜZME, KÜREK, GÜREŞ, BASKETBOL (Robert Kolej) VE FUTBOL BRANŞLARI FAALİYET GÖSTERMEYE BAŞLAMIŞTIR.**

TÜRKİYE VE DÜNYADA SPORUN KULÜP DÜZEYİNDE ÖRGÜTLENMESİ

■ DÜNYADA

■ 1850'LER

■ İngiltere, *Blackhealt Proprietary School* (1858)

■ İtalya'da *Genova* (1892)

■ Rusya'da *Orekhovo-Zuyevo* (1887)

■ TÜRKİYEDE

■ 1890'LAR

■ *Galatasaray Okulu* (1905)

■ *Beşiktaş Semt* (1903)

■ *İmalat-ı Harbiye (MKE Ankara gücü,* (1910) *İşyeri Kulübü*

FUTBOLUN FEDERE ÖRGÜTLENME BİÇİMİ

- **1.1903- OSMANLI BEŞİKTAŞ**
TERBİYE-İ BEDENİYE KULÜBÜ
- **2.1905- OSMANLI SULTAN-İ**
GALATASARAY TERBİYE-İ
BEDENİYE KULÜBÜ
- **3.1907- FENERBAHÇE KULÜBÜ**

TÜRKİYE'DE İLK ORGANİZE EDİLEN FUTBOL LİGLERİ (1)

- **İSTANBUL FUTBOL BİRLİĞİ (1903-1910)**
- 4 Yabancı Takımla Oynanmıştır;
- **MODA (1891)**
- **ELPİS (1900)**
- **İMOGENE (1900)**
- **KADIKÖY (1899)**
- *Futbol maçlarının düzenli ve programlı bir şekilde oynanmasını sağlamak için kurulmuştur.*

TÜRKİYE'DE İLK ORGANİZE EDİLEN FUTBOL LİGLERİ (2)

■ BİRLİĞİN GÖREV VE SORUMLULUKLARI;

- 1.Futbol mevsimini dolu ve çekici bir takvime bağlamak**
- 2.Maçların hakemlerini görevlendirmek**
- 3.Lig programının aksaksız olarak uygulanmasını sağlamak**
- 4.Kurallar ya da uygulamalara ilişkin teknik ve yönetsel anlaşmazlıkları çözmek. Gibi görevleri vardı.**

İSTANBUL FUTBOL KULÜPLERİ LİGİ **(1910-1914) (1)**

- *Tek Sporlu (Futbol), federatif (Kulüplere dayalı), dikey örgütlenmiş bir **Lig** sistemidir.*
- **AMACI;**
- **1.FUTBOLU YAYMAK**
- **2.FUTBOLCU SAYISINI ARTTIRMAK**
- **3.LİGE KATILAN TAKIM SAYISINI ARTTIRMAK.**

İSTANBUL FUTBOL KULÜPLERİ LİGİ (1910-1914) (2)

- 1905'te GALATASARAY, 1908'de FENERBAHÇE 'NİN KATILMASIYLA DAHA SONRA GENİŞLETİLEREK OKUL TAKIMLARI AĞIRLIKLIL CUMA VE PAZAR LİGİ KURULMUŞTUR.

CUMA LİGİ (1913)

- **LİG**, BU DÖNEMDE YARIŞMALARA (LİGE) ALINMAYAN **MAHALLİ TAKIMLARLA OKUL TAKIMLARI** TARAFINDAN KURULMUŞTUR. LİG, PAZAR LİGİNE ALTERNATİF OLARAK KURULMUŞTUR. **(1913)**

PAZAR LİĞİ

- ARALARINDA **ERMENİ VE RUM KÖKENLİ** KULUPLER BULUNMAKTAYDI;
- **ELPİS**
- **PERA**
- **ERMENİ BİRLİK**
- **MACCABİ**
- **STELLA** GİBİ ETNİK KULÜPLER VARDI.
- **AMACI;**
- **1920 'lerin siyasi yapısını yansıtan bir işbirliği içinde hareket etmek olmuştur.**
- Oysa, **OKUL ve SEMT TAKIMLARI** da düzenli olarak **FUTBOL** oynamak istiyorlardı.

CUMA BİRLİĞİ (1915) (1)

- 1915 YILINDA **PAZAR VE CUMA LİGLERİ** ADIYLA ANILAN KÜMENİN BİRLEŞMESİYLE CUMA BİRLİĞİ KURULMUŞTUR.
- ANCAK 1918 YILINDA ÖRGÜTLENMESİNE İZİN VERİLMEMEYEN KULÜPLER, 1919 YILINDA **BEŞİKTAŞ'IN** ÖNDERLİĞİNDE **TÜRK İDMAN BİRLİĞİNİ** KURDULAR.

CUMA BİRLİĞİ (1915) (2)

- BU ÖRGÜTSEL KARGAŞA DEVAM ETTİ SONUÇTA, ÖNCE 1920-1921 SEZONUNDA “İDMAN İTTİFAKI HEYET-İ MUVAKKETESİ” SONRA 1922 DE İSE “TÜRKİYE İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKI “(TİCİ) ADIYLA YENİ BİR ÖRGÜTSEL YAPI KURULDU.

TÜRKİYE İDMAN CEMİYETLERİ İTTİFAKI **(1922)**

- Türkiye'nin **ilk çok sporlu, çok kulüplü örgütsel yapısıdır.**
- TİCİ, Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk ulusal **SPOR YÖNETİMİ** olarak kurulmuştur.
- **Yusuf Ziya Öniş, Ali Sami Yen, Burhan Felek ve Nasuhi Baydar'ın** öncülüğünde kurulan TİCİ, ile birlikte ilk spor federasyonları da kurulmaya başladı. İlk federasyonlar; **ATLETİZM, FUTBOL VE GÜREŞ** tir.

TÜRK SPOR KURUMU (1936) (1)

- 1938 TARİHİNDE Ankara'da toplanan sekizinci genel kongrede TİCİ'nin adını **“TÜRK SPOR KURUMU”** olarak değişmesiyle oluşan son gün kararıyla **Cumhuriyet Halk Partisine** bağlanan merkezi Ankara'da bulunan bir kuruluş haline getirilmiştir.

TÜRK SPOR KURUMU (1936) (2)

■ AMACI;

- *Temiz ahlaklı yüksek karakterli sağlam bünyeli daima canlı ve şevkli nefsine ve ulusuna inanan, Türkiye Cumhuriyetini inkılaplarını ve yurdu korumayı en üst amaç edinmiş ve bu uğurda bütün varlıklarını vermeye hazır olan bir spor gençliği yetiştirmek*
- *Sporun yayılmasına ve yükselmesine çalışmak*
- *Türk sporculuğunu yurtta ve yurt dışında temsil etmek.*

BEDEN TERBİYESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

(1938) (1)

- **18.7.1938 TARİH VE 3530 SAYILI YASAYLA** Başbakanlık makamına bağlı olarak kurulmuştur. Türk Spor Kurumunun mallarıyla hukuk ve haklarını devralmıştır.
- **3.6.1942 sayılı yasa ile Milli Eğitim Bakanlığına** bağlanmıştır.
- **13.2.1970 tarih ve 1/21-1156 sayılı kararname ile yeni kurulan Gençlik ve Spor Bakanlığı'na devredilmiştir.**

BEDEN TERBİYESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ **(1938) (2)**

- **1980 yıllarda tekrar Milli Eğitim Bakanlığına bağlanarak Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı adını almıştır.**
- **21.5.1986 yılında ise spordan sorumlu bir devlet bakanlığına bağlanarak Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü adını almıştır.**

***BAŞARILAR
DİLERİM***

DOÇ.DR.HAKAN SUNAY